

A Zirci Arborétum Mollusca-faunája

Varga András–Tóth Sándor

Abstract: *Mollusc fauna of Zirc Botanical Garden (Veszprém county, Hungary)* Forty mollusc species have been found at the territory. Authors compare the mollusc fauna of Zirc, Pannonhalma and Szigliget Botanical Gardens.

Az arborétum (1 sz. ábra) az északi-Bakony részét képező zirci-medence közepén foglal helyet (alapközete mészkő és dolomit). Dél felől a Veszprémi-fennsíktól egy hegyvonulat határolja, itt ered a parkot átszelő Cuha-patak. Az arborétum tengerszint feletti magassága 390 m. Éghajlata atlanti szubmediterrán klímahatások alatt áll.

A kert története a XVIII. századig vezethető vissza, mikor is az eleinte csak virágos-, gyümölcsös- és vadaskertnek használt területet angolparkká alakították át. Mai arculatát (fásítási és tájképfomálók munkálatok) a XIX. század végére nyerte el (Galambos, 1985).

Az arborétum vegetációját Fonyódi–Galambos (1995) az alábbiak szerint jellemzi, (p. 36) „vegetációja gyakorlatilag kultúrvegetáció, emberi beavatkozásoktól zavart. Mozaikszerűen elhelyezkedő rét- és erdőfoltjainak kis kiterjedése sem teszi lehetővé természetes társulások kialakulását.”

Az arborétum természettudományi kutatását a zirci Bakonyi Természettudományi Múzeum szervezte. A vizsgálatok adatait a múzeum által kiadott tanulmánykötet (A Bakony természettudományi kutatásának eredményei, 16. – 1985 A Zirci Arborétum élővilága, I.) tartalmazza. A vizsgálatok nem terjedtek ki a puhatestűekre.

A hiány pótlására az 1980-as évek végén a különféle élőhelytípusokban talajmintákat vettünk, illetve egyelő gyűjtéseket végeztünk. Ennyi év után régi elmaradásunknak teszünk eleget, amikor összeállítjuk ezt a rövid közleményt a Zirci Arborétum Mollusca-faunájáról.

A fajokat ABC-rendben közöljük. Az adatok tartalmazzák a parkon belüli közelebbi gyűjtési pontot (ha ezt a gyűjtések során nem tüntettük fel, ekkor az adatsorban az „arborétum” leőlpontjelölés áll), dátumot, példányszámot (zárójelben) és a gyűjtő nevét. Az anyag a Mátra Múzeum Mollusca-gyűjteményében lett elhelyezve.

Rövidítések

psz – parcellaszám

BK – Bánkúti Károly

VA – Varga András

TS – Tóth Sándor

PI – Pintér István

PL – Pintér László

NL – Németh László

PJ – Papp Jenő

KGy – Kovács Gyula

A VIZSGÁLT ANYAG

Acroloxus lacustris (Linnaeus, 1758)

Arborétum, a tóból kifolyó patak 90. 08. 31. (3) BK–VA.

Aegopinella minor (Stabile, 1864)

Arborétum 63. 07. 05. (3) PI. Arborétum, psz: 22, 88. 10. 16. (1) TS. Arborétum, psz: 29, 88. 10. 16. (3) TS; psz: 30, 88. 10. 16. (5) TS; psz: 9, 88. 10. 16. (1) TS.

Aegopinella pura (Alder, 1830)

Arborétum, medvehagymás a tó lefolyó és a patak közelében 88. 07. 22. (1) VA. Arborétum, psz: 24. 88. 10. 16. (1) TS.

Anisus spirorbis (Linnaeus, 1758)

Arborétum 63. 07. 05. (1) PI.

Arion fasciatus (Nilson, 1822)

Arborétum 89. 11. 01. (2) TS.

Arion subfuscus (Draparnaud, 1805)

Arborétum 89. 11. 01. (2) TS.

Balea biplicata (Montagu, 1803)

Arborétum 72. 08. 10. (66) PI; 88. 09. 14. (13) TS; 88. 09. 17. (1) TS; 88. 09. 17. (24) TS; 88. 09. 18. (2) TS; 88. 10. 18-19. (1) TS; 89. 11. 1. (11) TS. Arborétum, a tó lefolyó mellett 88. 07. 22. (30) VA; a tóból kifolyó patak 90. 08. 31. (21) BK–VA; medvehagymás a tó lefolyó és a patak közelében 88. 07. 22. (2) VA. Arborétum, psz: 3. 88. 10. 16. (2) TS; psz: 9, 88. 10. 16. (3) TS; psz: 11. 88. 10. 16. (2) TS; psz: 14. 88. 10. 16. (1) TS; psz: 22, 88. 10. 16. (3) TS; psz: 26. 88. 10. 16. (1) TS; psz: 28. 88. 10. 16. (1) TS; psz: 30, 88. 10. 16. (1) TS; psz: 30, Római út, hársak alatt 88. 07. 22. (4) VA.

Boetgerilla pallens Simroth, 1912

Arborétum 89. 11. 1. (1) TS.

Bradybaena fruticum (O. F. Müller, 1774)

Arborétum 63. 07. 05. (3) PI; 72. 09. (1) NL; 88. 09. 18. (3) TS; 89. 11. 1. (1) TS. Arborétum, psz: 30, 88. 10. 16. (1) TS.

Carychium minimum O. F. Müller, 1774

Arborétum, a tóból kifolyó patak 1990. 08. 31. (36) BK–VA.

Carychium tridentatum (Risso, 1826)

Arborétum, a tóból kifolyó patak 1990. 08. 31. (6) BK–VA. Arborétum, psz: 16. 88. 10. 16. (1) TS.

***Cepaea vindobonensis* (Linnaeus, 1758)**

Arborétum 61. 07. 11. (1) PI; 88. 09. 18. (1) TS; 88. 10. 16. (1) TS. Arborétum, a tóból kifolyó patak 1990. 08. 31. (1) BK–VA.

***Cochlicopa lubrica* (O. F. Müller, 1774)**

Arborétum 88. 09. 17. (2) TS. Arborétum, medvehagymás a tó lefolyó és a patak közelében 88. 07. 22. (1) VA. Arborétum, psz: 10. 88. 10. 16. (2) TS; psz: 12. 88. 10. 16. (1) TS; psz: 29, 88. 10. 16. (1) TS.

***Cochlodina laminata* (Montagu, 1803)**

Arborétum 72. 08. 19. (27) PI; 88. 10. 18-19. (2) TS; 89. 11. 1. (18) TS. Arborétum, psz: 3. 88. 10. 16. (1) TS; psz: 16. 88. 10. 16. (1) TS; psz: 16. 88. 07. 22. (1) VA; psz: 22, 88. 10. 16. (1) TS; psz: 24. 88. 10. 16. (1) TS; psz: 29, 88. 10. 16. (1) TS; psz: 30, Római út, hársak alatt 88. 07. 22. (1) VA; psz: 30, 88. 10. 16. (1) TS.

***Daudebardia brevipes* (Draparnaud, 1805)**

Arborétum, psz: 27. 88. 10. 16. (2) TS.

***Daudebardia rufa* (Draparnaud, 1805)**

Arborétum, psz: 29, 88. 10. 16. (2) TS.

***Deroceras* cf. *reticulatum* (O. F. Müller, 1774)**

Arborétum 89. 11. 1. (7 juvenilis) TS.

***Ena obscura* (O. F. Müller, 1774)**

Arborétum, psz: 9, 88. 10. 16. (1) TS; psz: 30, Római út, hársak alatt 88. 07. 22. (2) VA.

***Helix pomatia* Linnaeus, 1758**

Arborétum 61. 07. 11. (9) PI; 63. 07. 05. (1) PI; 79. 09. (4) NL; 88. 09. 18. (4) TS ; medvehagymás a tólefolyó és a patak közelében 88. 07. 22. (2) VA; a tó lefolyó mellett 88. 07. 22. (4) VA. Arborétum, Cuha-patak 90. 08. 31. (1) BK–VA. Arborétum, psz: 12. 88. 10. 16. (3) TS; psz: 13. 88. 10. 16. (1) TS; psz: 16. 88. 07. 22. (4) VA; psz: 27. 88. 10. 16. (1) TS; psz: 30, Római út, hársak alatt 88. 07. 22. (2) VA.

***Hippeutis complanatus* (Linnaeus, 1758)**

Arborétum, a tóból kifolyó patak 90. 08. 31. (1) BK–VA.

Limacidae mészlemez

Arborétum, psz: 29, 88. 10. 16. (1) TS; psz: 30, 88. 10. 16. (1) TS.

***Limax maximus* Linnaeus, 1758**

Arborétum 88. 10. 18–19. (9 mészlemez) TS; 89. 11. 1. (6) TS. Arborétum, psz: 30, Római út, a földön heverő hársfakérges alatt 88. 07. 22. (14) VA.

***Lymnaea peregra* (O. F. Müller, 1774)**

Arborétum 63. 07. 05. (1) PI; 72. 08. 10. (13) PJ; patak 88. 07. 22. (4) VA; a tóból kifolyó patak 90. 08. 31. (20) BK–VA. Arborétum, Cuha-patak 90. 08. 31. (9) BK–VA.

***Lymnaea truncatula* (O. F. Müller, 1774)**

Arborétum, a tóból kifolyó patak 90. 08. 31. (1) BK–VA.

***Oxychilus draparnaudi* (Beck, 1837)**

Arborétum 88. 09. 17. (8) TS ; 88. 10. 18–19. (1) TS ; a tólefoló mellett 88. 07. 22. (2) VA; a tóból kifolyó patak 90. 08. 31. (4) BK–VA. Arborétum, Cuha-patak 90. 08. 31. (1) BK–VA.

***Oxychilus glaber* (Rossmässler, 1835)**

Arborétum 63. 07. 05. (1) PI; 89. 11. 1. (3) TS.

***Oxyloma elegans* (Risso, 1826)**

Arborétum, patakpart 88. 07. 22. (2) VA.

***Perforatella incarnata* (O. F. Müller, 1774)**

Arborétum 63. 07. 05. (1) PI; 88. 09. 18. (5) TS ; 88. 10. 18-19. (1) TS; Cuha-patak 90. 08. 31. (1) BK–VA.

***Pisidium casertanum* (Poli, 1791)**

Arborétum, a tóból kifolyó patak 90. 08. 31. (több) BK–VA. Arborétum, Cuha-patak 90. 08. 31. (1 juvenilis) BK–VA.

***Pisidium subtruncatum* Malm, 1855**

Arborétum, a tóból kifolyó patak 90. 08. 31. (több) BK–VA.

***Pupilla muscorum* (Linnaeus, 1758)**

Arborétum, psz: 12. 88. 10. 16. (1) TS.

***Sphaerium lacustre* (O. F. Müller, 1774)**

Arborétum, a tóból kifolyó patak 90. 08. 31. (180) BK–VA.

***Sphyradium doliolum* (Brugiere, 1792)**

Arborétum 64. 08. 07. (1) KGY; medvehagymás a tó lefoló és a patak közelében 88. 07. 22. (2) VA; a tó lefoló mellett 88. 07. 22. (1) VA. Arborétum, psz: 16. 88. 07. 22. (1) VA; psz: 24. 88. 10. 16. (2) TS; psz: 25. 88. 10. 16. (1) TS; psz: 26. 88. 10. 16. (1) TS; psz: 30. 88. 10. 16. (6) TS.

***Succinea oblonga* Draparnaud, 1801**

Arborétum 63. 07. 05. (1) PI. Arborétum, psz: 27. 88. 10. 16. (1) TS; psz: 29. 88. 10. 16. (1) TS.

Tandonia budapestensis (Hazay, 1881)

Arborétum 89. 11. 1. (2) TS.

Trichia hispida (Linnaeus, 1758)

Arborétum 63. 07. 05. (6) PL; 89. 11. 1. (1) TS. Arborétum, psz: 12. 88. 10. 16. (1) TS.

Vallonia costata (O. F. Müller, 1774)

Arborétum a tóból kifolyó patak 90. 08. 31. (3) BK–VA. Arborétum, psz: 12. 88. 10. 16. (1) TS.

Vallonia pulchella (O. F. Müller, 1774)

Arborétum, psz: 26. 88. 10. 16. (1) TS.

Vitrea crystallina (O. F. Müller, 1774)

Arborétum, a tóból kifolyó patak 90. 08. 31. (1) BK–VA.

Vitrina pellucida (O. F. Müller, 1774)

Arborétum 88. 10. 18–19. (1) TS.

Zonitoides nitidus (O. F. Müller, 1774)

Arborétum 88. 10. 18–19. (1) TS.

Értékelés

A Zirci Arborétum Mollusca-faunája a Bakonyban elterjedt (gyakran közönséges) illetve szinantróp fajokból áll. Ez betudható a Cuha-patak úszadékközvetítésének illetve a kertészeti tevékenységnek.

Ha összehasonlítjuk a Pannonhalmi, Szigligeti és a Zirci Arborétumból előkerült puhatestűek listáját, abban Zircről 41, Szigligetről 35, Pannonhalmáról 21 faj szerepel (1. sz. táblázat).

9 faj (*Aegipinella minor*, *Bradybaena fruticum*, *Cochlicopa lubrica*, *Ena obscura*, *Helix pomatia*, *Oxychilus draparnaudi*, *Vallonia pulchella*, *V. costata*, *Vitrina pellucida*) közös.

Zircről és Szigligetről 8 (*Arion subfuscus*, *Carychium minimum*, *Deroceras reticulatum*, *Limax maximus*, *Oxyloma elegans*, *Succinea oblonga*, *Tandonia budapestensis*, *Zonitoides nitidus*) faj közös.

Zircről és Pannonhalmáról 2 (*Balea biplicata*, *Pupilla muscorum*) faj közös.

Nem került elő a Zirci Arborétumból 18 faj (*Acanthinula aculeata*, *Arion circumscriptus*, *Cecilioides acicula*, *Chondrula tridens*, *Cochlicopa lubricella*, *Euomphalia strigella*, *Granaria frumentum*, *Laciniaria plicata*, *Limax flavus*, *Monacha cartusiana*, *Oxychilus inopinatus*, *Pisidium henslowanum*, *Planorbis planorbis*, *Punctum pygmaeum*, *Succinea putris*, *Truncatellina claustralis*, *T. cylindrica*, *Zebrina detrita*).

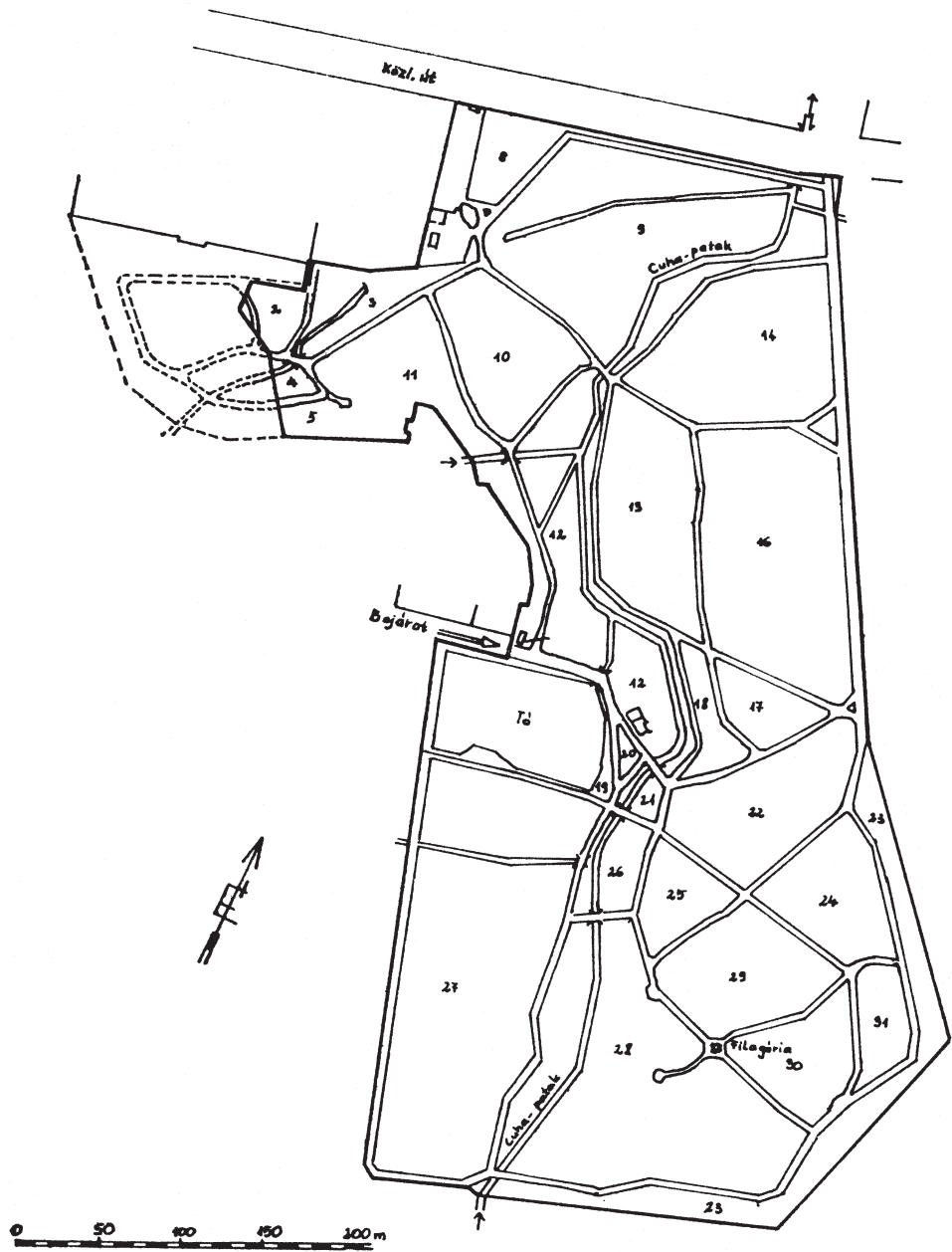
Valószínűnek tartjuk, a fenti arborétumok területén, alaposabb, minden élőhelyre kiterjedően további gyűjtésekkel ezek a különbségek megszüntethetőek.

1. táblázat: Összesítés

Fajok	Zirc	Szigliget	Pannonhalma
<i>Acanthinula aculeata</i>	–	+	–
<i>Acroloxus lacustris</i>	+	–	–
<i>Aegopinella minor</i>	+	+	+
<i>Aegopinella pura</i>	+	–	–
<i>Anisus spirorbis</i>	+	–	–
<i>Arion circumscriptus</i> (?)	–	+	–
<i>Arion fasciatus</i>	+	–	–
<i>Arion subfuscus</i>	+	+	–
<i>Balea biplicata</i>	+	–	+
<i>Boetgerilla pallens</i>	+	–	–
<i>Bradybaena fruticum</i>	+	+	+
<i>Carychium minimum</i>	+	+	–
<i>Carychium tridentatum</i>	+	–	–
<i>Cecilioides acicula</i>	–	+	+
<i>Cepaea hortensis</i>	–	+	+
<i>Cepaea vindobonesis</i>	+	+	+
<i>Chondrula tridens</i>	–	+	–
<i>Cochlicopa lubrica</i>	+	+	+
<i>Cochlicopa lubricella</i>	–	–	+
<i>Cochlidina laminata</i>	+	–	–
<i>Daubedardia brevipes</i>	+	–	–
<i>Daubedardia rufa</i>	+	–	–
<i>Deroceras reticulatum</i>	*	+	–
<i>Ena obscura</i>	+	+	+
<i>Euomphalia strigella</i>	–	+	+
<i>Granaria frumentum</i>	–	–	+
<i>Helicella obvia</i>	–	+	+
<i>Helix pomatia</i>	+	+	+
<i>Hippeutis complanatus</i>	+	–	–
<i>Laciniaria plicata</i>	–	+	–
Limacidae mészlemez	+	–	–
<i>Limax flavus</i>	–	+	–
<i>Limax maximus</i>	+	+	–

Fajok	Zirc	Szigliget	Pannonhalma
<i>Lymnea peregra</i>	+	-	-
<i>Lymnea truncatula</i>	+	-	-
<i>Monacha cartusiana</i>	-	+	+
<i>Oxychilus draparnaudi</i>	+	+	+
<i>Oxychilus glaber</i>	+	-	-
<i>Oxychilus inopinatus</i>	-	-	+
<i>Oxyloma elegans</i>	+	+	-
<i>Perforatella incarnata</i>	+	-	-
<i>Pisidium casertanum</i>	+	-	-
<i>Pisidium subtruncatum</i>	+	-	-
<i>Pisidium henslowanum</i>	-	+	-
<i>Planorbis planorbis</i>	-	+	-
<i>Punctym pygmaeum</i>	-	+	-
<i>Pupilla muscorum</i>	+	-	+
<i>Sphearium lacustre</i>	+	-	-
<i>Sphyradium doliolum</i>	+	-	-
<i>Succinea oblonga</i>	+	+	-
<i>Succinea purtis</i>	-	+	-
<i>Tandonia budapestensis</i>	+	+	-
<i>Trichia hispida</i>	+	-	-
<i>Truncatellina clauastralis</i>	-	+	-
<i>Truncatellina cylindrica</i>	-	+	-
<i>Vallonia costata</i>	+	+	+
<i>Vallonia pulchella</i>	+	+	+
<i>Vitrea crystallina</i>	+	-	-
<i>Vitrina pellucida</i>	+	+	+
<i>Zebrina detrita</i>	-	+	+
<i>Zonitodes nitidus</i>	+	+	-
	41 faj	35 faj	21 faj

* = *Deroceras cf. reticulatum*

1. sz. ábra: Az arborétum vázlatos térképe

Irodalom

- Fonyódi, K.–Galambos, I. (1985): A Zirci Arborétum vadon élő lágyszárú flórája és termőhelyjelző szerepe – A Bakony Term.-tud. kutatásának eredményei, 16. A Zirci Arborétum élővilága I: 21–42.
- Galambos, I. (1985): Adatok a Zirci Arborétum kialakulásához és történetéhez – A Bakony Term.-tud. kutatásának eredményei, 16. A Zirci Arborétum élővilága I: 9-20.
- Kovács, Gy.–Rékási, J.–Richnovszky, A. (1989): Die Molluskenfauna des Arboretum von Pannonhalma I. Teil. – Soosiana 17: 107–112.
- Kovács, Gy.–Rékási, J.–Richnovszky, A. (1990): Die Molluskenfauna des Arboretum von Pannonhalma II. Teil. – Soosiana 18: 61–66.
- Pintér, I. (1978): A Szigligeti Arborétum csigái (Die Schnecken des Arboretums von Szigliget) – A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei, 13: 93–94.

Dr. Tóth Sándor
H-8420 Zirc
Széchenyi út 2.

Varga András
Mátra Múzeum
H-3200 Gyöngyös
Kossuth út 40.